

डॅंगन विरुद्ध भिक्ख (विशेष)

ऑगस्ट महिन्यात चीनमध्ये ऑलिम्पिक भरणाार आहे. गेल्या दोन वर्षांपासून चीनने ऑलिम्पिक खेळाची तयारी, सर्व शक्ती पणाला लावून केली आहे. त्यासाठी पाण्यासारखा पैसा खर्च केला आहे. जागतिक रंगमंचावर महत्त्वाचे स्थान मिळवण्याची ऑलिम्पिक ही एक सुवर्णसंधी आहे. ऑलिम्पिकच्या निमित्ताने चीन जगाला काही संदेश देऊ इच्छितो. पहिला संदेश, चीनमध्ये राजकीय स्थैर्य आहे. दुसरा संदेश, चीनची अर्थव्यवस्था वर्ध्णू आहे आणि तिसरा संदेश, ऑलिम्पिकसारख्या जागतिक खेळाचे नियोजन करण्याची शक्ती चीनजवळ आहे. या खेळांच्या निमित्ताने पन्नास लाख लोक चीनला भेट देण्याची अपेक्षा आहे. ते विविध देशांतील असतील. त्यांच्या राहण्या-जेवणाची व्यवस्था चीन करणार आहे. त्यासाठी किती प्रचंड प्रमाणात गुंतवणूक आणि व्यवस्था उभ्या कराव्या लागतील याची कल्पना केलेली बरी.

धक्का

‘सर्व काही आलबेल आहे.’ या चिनी प्रचाराला तिबेटमध्ये प्रचंड धक्का बसला आहे. १० मार्चपासून तिबेटच्या जनतेने चीनविरुद्ध उठाव केला आहे. ‘ल्हासा’ ही तिबेटची राजधानी. या राजधानीच्या शहरात चिन्यांविरुद्ध हिंसक दंगली झाल्या आहेत. असे काही होईल याची कल्पना चीनला नव्हती. तिबेटमधील हिंसाचारात चीनच्या सरकारी आकडेवारीप्रमाणे १९ लोक ठार झाले आणि तिबेटी लोकांच्या सांगण्याप्रमाणे १०० हून अधिक लोक ठार झाले आहेत. आज चीन ही जगातील एक महासत्ता आहे. या महासत्तेविरुद्ध तिबेटमधील बौद्ध भिक्खूंनी उठाव केला आहे. त्यांचा निःशस्त्र प्रतिकार चालू आहे. दलाई लामा त्यांचे धर्मगुरू आणि राजकीय नेते आहेत. ते खरेखुरे अहिंसक आहेत. अहिंसक दलाई लामा विरुद्ध सर्वभक्ष्यी चीन, असा हा लढा आहे.

आज तिबेट चीनचा एक प्रांत झाला आहे. ९ सप्टेंबर १९५१ पूर्वी तिबेट स्वतंत्र आणि स्वायत्त होता. या दिवशी चीनची मुक्तिसेना तिबेटमध्ये घुसली. तिबेटच्या जनतेला भांडवलशाही आणि वसाहतवादी जोखडातून मुक्त करण्यासाठी मुक्तिसेना पाठविण्यात आली आहे, असे चीनने सांगितले. कम्युनिस्ट मंडळी शब्दांचे खेळ करण्यात वस्ताद असतात. एखाद्याचा ते खून करतील आणि म्हणतील, “आम्ही त्याला मोक्ष दिला!” गावच्या गावं जाळतील आणि म्हणतील, “भांडवलशाहीची विषवल्ली आम्ही जाळली.” वास्तवात त्यांनी तिबेटी जनतेला स्वातंत्र्यापासून मुक्त करून पारतंत्र्यात नेले. तिबेटी लोकांच्या बौद्ध धर्मावर आणि संस्कृतीवर ‘पिवळे संकट’ निर्माण केले. यानंतर दलाई लामा यांना तिबेट सोडावा लागला आणि ते भारतात आले. हिमाचल प्रदेशमधील धरमसाल येथे त्यांचे परागंदा सरकार अस्तित्वात आहे. गेली ६८ वर्षे ते तिबेटी जनतेचे धर्मगुरू आणि शासक आहेत.

भारताने तिबेटचे उदक चीनच्या हातावर सोडले. सोन्याच्या थाळीतून तिबेटची भेट पंडित नेहरू यांनी माओला दिली. तिबेट चीनच्या घशात घालून आपण भारताच्याच पाठीत खंजीर खुपसतो आहोत, याचे भान पं. नेहरूंना राहिले नाही. चीन आपला परंपरागत मित्र आहे. इतिहासात दोन्ही देश आपापसांत कधी लढले नाहीत, म्हणून ते भविष्यातसुद्धा लढणार नाहीत, चीन आपल्यावर कधीही आक्रमण करणार नाही अशा स्वप्नरंजनात पं. नेहरू राहिले. नेहरू देशाचे लाडके पंतप्रधान होते. नेहरू म्हणतील ते खरे मानायचे अशी जनतेची भावना होती. चीन सदैव विस्तारवादी देश आहे आणि चीन भारतावर आक्रमण करील असे इशारे डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर, श्रीगुरुजी आणि स्वातंत्र्यवीर सावरकर व इतर नेत्यांनी देशाला दिले. हे इशारे म्हणजे बहिःच्याच्या पुढे शंख वाजविण्यासारखे होते. त्याचा काही उपयोग झाला नाही.

एक अनुभव

ब्रिगेडियर जे. पी. दळवी यांचे ‘हिमालयन ब्लंडर’ नावाचे पुस्तक आहे. त्यात १९५० सालचा त्यांनी एक अनुभव दिला आहे. तेव्हा दळवी सैन्यदलातील एक विद्यार्थी होते. ‘डिफेन्स सर्व्हिसेस स्टाफ कॉलेज’ (वे लिंग्टन, दक्षिण भारत) येथे ते शिकत होते.

एके दिवशी त्या स्टाफ कॉलेजचे ‘कमान्डंट जनरल’ लेन्टेनी मुख्य लेक्चर हॉलमध्ये आले आणि म्हणाले, “भारताचे परसदार उघडे पडलेले आहे. विस्तारवादी चीन हिमालयाच्या सीमेवर आलेला आहे. यामुळे पूर्वाचलाला उद्योग (तेल उद्योग, खनिज संपत्ती उद्योग) धोक्यात आलेला आहे. या पर्वतीय प्रदेशाचे संरक्षण करणे प्रचंड खर्चाचे काम आहे. रस्तेबांधणीला अग्रक्रम दिला पाहिजे. याच वेळी आपले वायुदल आणि नौदल सक्षम करण्याची गरज आहे. मला अशी भीती वाटते की, या लेक्चर हॉलमध्ये बसलेल्या काही

विद्यार्थ्यांना ते निवृत्त होण्यापूर्वीच चीनशी लढावे लागेल.”

हे लेन्टेनी इंग्रज होते. ब्रिटिश सैन्यातील मोठे अधिकारी होते. भारतप्रेमामुळे ते भारतात राहिले होते. दळवी लिहितात की, त्यांचे हे खरे बोल आणि राजकीय नेतृत्वावरील टीका तेव्हा आम्हाला मुळीच आवडली नाही. त्यांची भविष्यवाणी खरीही वाटली नाही. १९६२ साली चिनी फौजा भारतात घुसल्या तेव्हा दळवी ब्रिगेडियर होते. ते आणि त्यांची ब्रिगेड चिन्यांनी कैद केली. ‘एका इंग्रजाची भविष्यवाणी तंतोतंत खरी ठरली.’ ती भविष्यवाणी खरी ठरली, कारण देश कसा चालवायचा आणि त्याचे रक्षण कसे करायचे याबाबतीत इंग्रज आपल्यापेक्षा शतयोजने पुढे होते.

उठाव

आज त्याच तिबेटमध्ये उठाव झालेला आहे, पण तो लगेच यशस्वी होण्याची सुतराम शक्यता नाही. मगरीशी लहान मासा लढू शकत नाही. तिबेटमध्ये चीनने चिनी लोकांची निर्यात (हान चिनी) प्रचंड प्रमाणात केलेली आहे. आता ल्हासापर्यंत रेल्वे टाकण्यात आलेली आहे. तीन तिबेटी नागरिकांत तीन चिनी असतात. दलाई लामा याला सांस्कृतिक आक्रमण म्हणतात. चीनने तिबेटमध्ये तिबेटी संस्कृतीचा संहार चालविला आहे. तिबेटी तरुण त्याविरुद्ध उभा राहत आहे. हाच एक आशेचा किरण आहे.

दलाई लामांबद्दल चीनला प्रचंड संताप आहे. तिबेटमधील उठाव दलाई लामांच्या पाठिंब्याने आणि त्यांच्या समर्थकांनी घडवून आलेला आहे, अशी ओरड चीन करतो. चीनने जगाला धमकी दिली आहे की, ‘दलाई लामा आणि तिबेटी जनतेला कोणत्याही प्रकारचे समर्थन कोणी देऊ नये.’ ल्हासामधील उद्रेक योजनापूर्वक आणि पूर्व विचार करून केला गेलेला आहे. त्यामागे दलाई लामा आहेत. जोपर्यंत दलाई लामा फुटीरतेची मागणी सोडत नाहीत तोपर्यंत त्यांच्याशी संवाद होऊ शकत नाही.

दलाई लामा प्रतिकाराचे प्रतीक झालेले आहेत. आज ते ७२ वर्षांचे झालेले आहेत. वयाच्या चौथ्या वर्षी ते दलाई लामा झाले. भगवान गौतम बुद्धांची शिकवणूक हा त्यांच्या जगण्याचा विषय आहे. भगवान गौतम बुद्धाची शिकवणूक आत्मसात करणे आणि त्याप्रमाणे जगणे फार अवघड काम आहे. यासाठी स्वतःला सर्व प्रकारचा काम, क्रोध, लोभ, मद, मत्सर यांपासून मुक्त करावे लागते. चिनी आक्रमक आहेत, हिंसक आहेत, क्रूर आहेत पण त्यांचा प्रतिकार गौतम बुद्धांच्या शिकवणुकीनुसार करायचा आहे, ही दलाई लामांची श्रद्धा आहे. क्रूरकर्मा अंगुलिमाल याला भगवान गौतम बुद्धाने मैत्रिभावनेने, करुणाभावनेने जिकले. त्याच भावनेने त्यांना चिन्यांना नमवायचे आहे.

लोकविलक्षण संघर्ष

यासाठी तिबेटमधील आताचा संघर्ष हा लोकविलक्षण संघर्ष आहे. एका बाजूला भगवान गौतम बुद्ध आणि दुसऱ्या बाजूला अंगुलिमालरूपी चिनी डूंगन आहे. दुसऱ्या भाषेत सांगायचे म्हणजे, दैवी शक्ती विरुद्ध आसुरी सामना आहे. धर्म विरुद्ध अधर्म ही लढाई आहे. तिची ठिणगी आता मार्च महिन्यात पडली आहे. या ठिणगीचा चीनमध्ये वणवा होईल का?

वणवा होण्याची दाट शक्यता आहे. याचे कारण, मनुष्यसमूहाच्या स्वाभाविक प्रेरणा दाबून राज्य करता येत नाही. या स्वाभाविक प्रेरणा असतात. स्वतःचे व्यक्तित्व घडविण्याच्या स्वातंत्र्याच्या स्वतःला अभिव्यक्त करण्याच्या रशियातील कम्युनिस्ट राजवटीने ७० वर्षे या प्रेरणा रणगाड्यांच्या चाकाखाली दाबून ठेवल्या. १९९० साली त्याचा विस्फोट झाला आणि रशियातील कम्युनिझमचे साम्राज्य कोसळले. (स्वतःच्या भाराने कोसळले.) तिसरे महायुद्ध न होता कोसळले. मानवसमूहातील जन्मसिद्ध प्रेरणांची शक्ती हजारो अणुबाँम्बपेक्षाही अधिक ताकतवान असते. तिबेटमध्ये रणगाडे घुसवून, हान चिनी घुसवून या प्रेरणा चीनला मारता आलेल्या नाहीत. काही वर्षांपूर्वी बीजिंगच्या तायनामेन चौकात हजारो विद्यार्थी या प्रेरणांनी पेटून उठलेले होते. चिनी राज्यकर्त्यांनी त्या रणगाड्यांखाली दाबल्या. असेच प्रयोग रशियाने हंगेरी आणि पोलंड येथे केले होते. पुढे या प्रेरणांचे भूकंप झाले. उद्याच्या चीनमध्ये ते होणारच नाहीत असे छातीठोकपणे भारतातील मार्क्सिस्ट कम्युनिस्ट म्हणू शकतात. पण, ते झाल्याशिवाय राहणार नाहीत हे इतिहास सांगत असतो.

आज दलाई लामा या प्रेरणांचे प्रतीक झालेले आहेत. भगवान गौतम बुद्धाचे सच्चे वारस आहेत.

भारतमातेच्या एका थोर सुपुत्राचे ते वारसपुत्र आहेत. म्हणून त्यांच्या मागे आपण सर्वांनी खंबीरपणे, ताठपणे उभे राहिले पाहिजे. नेहरू स्वप्नंजन करीत राहिले. कारण त्या वेळची जनता स्वप्नंजनात दंग होती. आज आपणही दिवास्वप्ने बघत राहिलो, तर आपले नेतेही तसेच असतील. चीन आपला मित्र नव्हता, मित्र नाही आणि मित्र होणार नाही याची खूणखाठ आपण मनाशी बांधून ठेवली पाहिजे.

-रमेश पतंगे
(संपादक : साप्ताहिक विवेक)